

ват частично запазеният архив на Д. Хр. Попов, при когото в Т. Мъгуреле се осъществявали връзките на Левски с емиграцията и БРЦК. Друг ценен фонд е този на Ив. Драсов, частично унищожен от него при заплахата да бъде арестуван през лятото на 1872 г. което предизвиква и бягството му от Ловеч. Оцелялата част от документацията на този амбициозен, но твърде противоречив деец, се състои от две части: от 1871 - 1872 г. това са всъщност писма на Левски, преписвани от Драсов и кореспонденция с Д. Хр. Попов, пак според указанията на Левски и по задълженията му като секретар на вътрешния Централен комитет на БРЦК. Другата част от архива му от 1872 до 1876 г. отразява самостоятелните прояви на Драсов, размирната му роля около вътрешните противоречия в БРЦК и противопоставянето на Хр. Ботев и малката група млади революционери на Букурещкия Централен комитет и Л. Каравелов, включително и за създаването на новия ръководен Български революционен комитет, начело с Ботев, решенията на този орган и прибръзаната му и неуспешна акция за въстание през есента на 1875 г.

За културно-обществени и политически инициативи на българската емиграция данни се намират в по-малки лични архиви на отделни дейци в Сърбия и различни румънски градове - Букурещ, Браила, Галац и други крайдунавски селища. Малобройна и с немного изключения - непълноценна, е запазената документация на не-революционната групировка на "старите" - Доброделната дружина и връзките ѝ с нейните поддръжници в Румъния, Русия и в България, както и отношенията ѝ със сръбско правителство и руската дипломация. Архивът на Н. Геров и частично руската дипломатическа преписка съдържат най-значимите по историческа стойност сведения, които разширяват информацията от сравнително бедната политическа документация на лидерите на "старите" Евл. и Хр. Георгиеви, пръсната в обемната им търговска архива, намираща се в БИА и Архива на БАН, а една част - все още оставаща в Румъния. Във фондовете на румънската администрация, на държавните политически институции и на различни политици не може да не се съдържат документи за една от най-крупните фирми в Румъния на братя Георгиеви, но поради обективните трудности за издирването и ползването ѝ, тя не е проучвана системно нито от български, нито от румънски учени, както за Добродетелната дружина и стопанската дейност на Е. и Хр. Георгиеви и на други български търговци и стопански дейци, така и за революционната емиграция.

Още по-бедна е запазената документация за продължителния живот и дейност на другата голяма българска емигрантска организация - Одеското българско настоятелство, чийто собствен архив поради ранната смърт на Н. М. Тошкович в голямата си част не е намерен, а и документалните следи за него и другите членове на настоятелството, като Палаузови, са оскъдни. Руската официална преписка по създаването, дейността и проявите на тази най-значима и дълготрайна българска организация в Русия, наблюдавана системно от властите, също не е цялостно проучена. От тук и епизодичните публикации на документи и изследвания са непълни, често и неточни /Н. Генчев, съветски българисти/. Обективно затруднение, по сведения на украински и руски изследователи, съществува поради факта, че съществени части